

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ПОВАГИ ДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК ПРАВА НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ

Бабенко І.В.

Полтава, Україна

Розпочинати педагогічний вплив на дітей, як майбутніх учнів, студентів, стосовно їхньої академічної доброчесності, звісно, потрібно ще з молодшої школи. А коли вже маємо справу зі студентами університетів, котрі повинні займатися самостійними науковими роботами, виготовляти особливий – інтелектуальний продукт, користуючись при тому теоретичними та практичними засадами для його виготовлення, розробленими вченими-попередниками, тут, перше, необхідно знайомити їх, і глибоко, з існуючим – у світі загалом, а в Україні зокрема, – чинним законодавством, прищеплювати інтерес не лише до загальновідомих постулатів авторського права, захисту інтелектуальної власності (ІВ), але й до нюансів їх використання саме в науці [5, 7].

Задля цього у нашій країні вже існують необхідні структурні елементи соціуму. Це, як і повсюди у світі, «Політична свобода, законодавча структура, життєво важливі установи, а також культура, заснована на ІВ, можуть вважатися суттєвими структурними елементами суспільства, що спирається на ІВ і стимулюється ІВ» [5, с. 339]. А задля того, аби «...виявити цінність інтелектуальної власності, для суспільства та реалізувати її повною мірою... має існувати відповідне середовище, у якому ці складові присутні та досконало функціонують. Відсутність будь-якого з них призводить до застою і занепаду економіки, зникнення творчого духу і винахідництва, є причиною нежиттєздатного клімату для бізнесу, втрати його стабільності або надійності» [там же]. Й тут майбутні соціумні наукові ролі нашого студентства потенційно величезні.

У Законі України «Про вищу освіту» поняття «академічна доброчесність» визначається як «...сукупність етичних принципів та визначених Законом України «Про освіту» [4], цим Законом та іншими законами України правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [2]. І тим самим на найвищому, законодавчому рівні утверджується необхідність щонайвищої якості вищої освіти. Така якість передбачає здійснення цілої системи спеціальних процедур та заходів, зокрема, беззастережну відсутність плагіату у наукових роботах, тобто: «...забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату» [там же]. У Законі України «Про наукову та науково-технічну діяльність» зазначається і про «...дотримання засад доброчесної конкуренції» [3] у наукових пошуках, публікаціях тощо.

Але «Не плагіатом єдиним»... Тож і «Види академічної відповідальності (у тому числі додаткові та/або деталізовані) учасників освітнього процесу за конкретні порушення академічної доброчесності

визначаються спеціальними законами та/або внутрішніми положеннями закладу освіти, що мають бути затверджені (погоджені) основним колегіальним органом управління закладу освіти та погоджені з відповідними органами самоврядування здобувачів освіти в частині їхньої відповідальності. Порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності визначається уповноваженим колегіальним органом управління закладу освіти з урахуванням вимог законодавства» [1].

Міжнародний центр академічної доброчесності (Ратлендський інститут етики в університеті Клемсона («...один з найпрестижніших вишів США, котрий співробітничав з American Association of State Colleges and Universities (AASCU), Association of Public and Land-Grant Universities (APLU), Oak Ridge Associated Universities (ORAU). Sport affiliations and memberships: National Collegiate Athletic Association (NCAA)» [9] у Південній Кароліні (місто Клемсон, США) у 2012 р. створив декларацію «Фундаментальні цінності академічної доброчесності» («Fishman 2012») [10], звертаючись тим самим практично до усього сучасного наукового світу Землі.

Згідно з нею, академічна доброчесність – це відданість дружній академічній спільноті (навіть і перед лицем немалих труднощів), а також – цілій низці фундаментальних цінностей із шести щонайголовніших ланок: чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності, мужності. Це, зокрема, й пошук наукової істини за допомогою інтелектуальних та особистісних чеснот; й мікроклімат взаємних довірливих, а значить – справедливих стосунків у науковому колективі; й повага до різності, незвичності, сміливості, навіть парадоксальності з точки зору класичної науки гіпотез, припущень, думок, ламання закоружлих стереотипів; й особиста відповідальність за свої публікації, висновки; й мужність при відстоюванні власних ідей, не дивлячись на протистояння інших, вже добре відомих, усталених; труднощі іншого характеру тощо.

«До основних завдань, які ставить перед собою заклад вищої освіти, відносимо не лише провадження освітньої та наукової діяльності, але й формування та утвердження у студентів моральних цінностей, громадянської позиції, відповідальності, вміння вільно мислити й самоорганізовуватися в сучасних умовах. Розвиток інформаційних технологій, карантин, запроваджений через пандемію Covid-19, актуалізували проблему модернізації системи освіти, що і знайшло своє конкретне й чітке відображення у новітній концепції дистанційного навчання. Світ стрімко змінюється: спостерігаємо глобальну тенденцію навчання у режимі онлайн. Перед усіма учасниками освітнього процесу постають нові виклики. Чинник дисципліни принципово змінюється від домінанти «зовнішньої» (влада/авторитет викладача), до домінанти «внутрішньої» (самодисципліна), а чинник соціалізації змінюється чинниками Soft Skills. В умовах дистанційної освіти ускладнюється процес регулювання академічної доброчесності. Саме тому ця проблема є важливою та актуальною», – виписано у декларації «Фундаментальні цінності академічної доброчесності» [9]. Відповідно до вище сказаного, спеціальні інформаційні бюлетені останніх років (щодо чесності дистанційного навчання) МОН України [8] рекомендують, зокрема, пояснити студентам:

вимоги етичного кодексу, академічної доброчесності не знімаються з порядку денного в умовах дистанційних способів освіти, а дотримання найголовніших цінностей такої доброчесності ще важливіші у час випробувань, в умовах «жорсткої невизначеності» [6, с. 50].

Особливий нюанс щодо розуміння поняття істинного плагіату – то так званий «самоплагіат». Як нам періодично роз'яснює МОН України, він стосується саме «...наукових результатів, а не будь-яких текстових фрагментів. Вимоги щодо переформулювання текстів при підготовці дисертацій, монографій, наукових статей, кваліфікаційних робіт студентів позбавлені сенсу, оскільки переформулювання не впливає на сутність наукового результату. Якщо самоплагіат є, то ніяке переформулювання його не усуває. З іншого боку, не всі текстові збіги є самоплагіатом. Зокрема, не є самоплагіатом текстові збіги, що не містять наукових результатів автора, а стосуються опису стану предметної області та відомих результатів досліджень інших авторів, опису відомих методик досліджень тощо. Такі текстові збіги з власними попередніми результатами автора не потребують посилань на ці публікації чи оформлення відповідних текстових фрагментів, як цитат» [8].

Підсумовуючи, можна сказати: формування у студентів українських університетів глибокої поваги до академічної доброчесності як права кожного на інтелектуальну власність, бажання кожного у науці сказати власне цікаве, а не «запозичене» слово, врешті-решт досягне поставлених цілей: зміцнення нашої економіки, тобто впевненості у завтрашньому мирному дні, як це є у розвинених країнах, вихід України на авансцену великих наукових, технічних, гуманітарних відкриттів ХХІ століття.

Список використаних джерел:

1. Албул С. В. Академічна доброчесність – обов'язкова складова забезпечення якості вищої освіти. URL: <https://oduvsv.edu.ua/news/академічна-доброчесність> (дата звернення: 10.11.2022).
2. Закон України Про вищу освіту. URL: <https://zakon.help/zakonodavstvo-ukraini/1556-18> (дата звернення: 10.02.2023).
3. Закон України Про наукову та науково-технічну діяльність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 10.03.2023).
4. Закон України Про освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 22.10.2022).
5. Ідріс Каміл Інтелектуальна власність – потужний інструмент економічного зростання : Всесвітня організація інтелектуальної власності. Женева, Швейцарія. Переклад з англ. К., ТОВ Прок-бізнес. 2006. 371 с.
6. Кардаш Н. Г. Розробка і прийняття управлінських рішень у педагогічному менеджменті : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2022.
7. Кодекс честі академічної спільноти. URL: http://tnpu.edu.ua/naukovarobota/public%20information/Kodeks_chesti.pdf (дата звернення: 15.01.2023).
8. МОН України Лист керівникам закладів вищої освіти, наукових установ До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності. URL: https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/1_9-263.pdf (дата звернення: 17.03.2023).

9. Фундаментальні цінності академічної доброчесності : Переклад з англ. за виданням The Fundamental Values of Academic Integrity. Вид 2. Міжнародний центр академічної доброчесності. Ред. Тедді Фішман. Університет Клемсона, США. 1999. URL: <https://www.skeptic.in.ua/wp-content/uploads/Integ-Values-Ukr.pdf> (дата звернення: 11.01.2023).
10. Університет Клемсона : Про університет. URL: https://www.unipage.net/ru/381/clemson_university (дата звернення: 16.03.2023).

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ В ЗЗСО

*Бабич В. Г.
Полтава, Україна*

Науковий керівник: *Ткаченко Андрій Володимирович* – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені А. І. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

В контексті викликів ХХІ століття, де освіта переживає системні трансформації, важливо мати ефективну систему управління, яка забезпечує високу якість навчання та розвитку учнів.

Визначення поняття управління якістю освіти зосереджується на систематичному підході до планування, організації, контролю та покращення всіх аспектів освітнього процесу. В контексті шкільної освіти управління якістю включає в себе дії керівництва школи, вчителів та інших працівників, спрямовані на досягнення високих стандартів якості навчання та забезпечення оптимальних умов для розвитку учнів [1]. У сучасному світі, де освіта відіграє важливу роль у формуванні компетентного та конкурентоспроможного суспільства, управління якістю освіти набуває ще більшої важливості [2]. Зміни в соціальному, технологічному та економічному середовищі ставлять нові виклики перед школами, вимагаючи розвитку інноваційних підходів до навчання та вдосконалення управлінських процесів.

Управління якістю освіти сприяє покращенню результатів навчання, створенню сприятливого освітнього середовища, розвитку професійних навичок вчителів, залученню батьків та громадськості до навчального процесу [1]. Це дозволяє забезпечити ефективну підготовку учнів до життя в сучасному світі, розвинути їх потенціал та забезпечити сталу освітню якість.

Основні принципи, які повинні бути в основі управління якістю освіти в школі включають лідерство та відповідальність, постійне вдосконалення, врахування потреб учнів, співпрацю та партнерство, орієнтацію на результати, залучення вчителів та фахівців, використання доказової практики та участь учнів у процесі управління [5].

Один з важливих принципів – орієнтація на учня. Персоналізований підхід до кожного учня, врахування його потреб і інтересів сприяє досягненню кращих результатів навчання.

Другим важливим принципом є залучення всіх зацікавлених сторін, таких як вчителі, батьки, учні та шкільне керівництво, до процесу управління якістю освіти. Взаємодія та обмін інформацією сприяють